

Ministerie van Klimaat en Groene Groei
T.a.v. staatssecretaris Jo-Annes de Bat
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Datum 15 juli 2026
Betreft Vierde adviesbrief van de gebiedsverbinder van het Rijk-Regiopakket Zeeland aan de
staatssecretaris van Klimaat en Groene Groei

Hooggeachte de heer de Bat,

1. Inleiding en doel brief

Op 7 januari 2026 heb ik mijn derde brief¹ met bevindingen als gebiedsverbinder gedeeld. In deze brief heb ik geadviseerd dat tijdige betrokkenheid van NEO NL² gewenst is, het belangrijk is om als overheden op een gelijk tempo in gezamenlijkheid op te blijven trekken en het inzichtelijk maken wanneer welke informatie beschikbaar komt, zodat communicatie en vervolgacties goed op elkaar afgestemd kunnen worden.

Met deze brief informeer ik u over de voortgang in de afgelopen periode, de stand van zaken ten aanzien van de opvolging van mijn eerdere adviezen, mijn aanvullende bevindingen en de te verwachten vervolgstappen.

2. Stand van zaken en observaties

De afgelopen periode hebben diverse ontwikkelingen plaatsgevonden waardoor de context waarin het Rijk-Regiopakket wordt uitgewerkt, is veranderd. Naast de recente kabinetswissel met nieuwe bewindspersonen, het aantreden van nieuwe gedeputeerden en de vorming van nieuwe gemeentebesturen, hebben de Staatssecretaris van Klimaat en Groene Groei en minister van Klimaat en Groene Groei op 19 juni j.l. twee Kamerbrieven³ en ondersteunende studies gepubliceerd. In deze brief licht ik nader toe hoe deze ontwikkelingen zich verhouden tot en invloed hebben op de totstandkoming van het Rijk-Regiopakket.

Temidden van deze ontwikkelingen heeft het kernteam de afgelopen periode gebruikt om voorbereidende werkzaamheden te treffen richting het voorlopig Rijk-Regiopakket. Zo zijn de vastgestelde voorwaardenpakketten en bouwstenen meegenomen als input en heb ik gesproken met alle Zeeuwse colleges van B&W over welke zorgen en kansen zij zien in relatie tot de mogelijke komst van kerncentrales naar Zeeland. Verder hebben diverse kennismakingen en vervolgesprekken plaatsgevonden, onder andere met het bestuur van NEO NL.

Kamerbrief inpassing kernenergie in het energiesysteem

In de Kamerbrief "Inpassing kernenergie in het energiesysteem" van 19 juni 2026 schetst het kabinet de afweging en het dilemma tussen systeemtechnische aspecten en het draagvlak voor de mogelijke locatiekeuze van de twee conventionele kerncentrales. Als tussenconclusie blijft binnen Zeeland enkel

¹ Derde adviesbrief gebiedsverbinder: <https://www.zeeland.nl/actueel/derde-adviesbrief-gebiedsverbinder-kernenergie-zeeland-ontvangen-0>

² NEO NL: <https://open.overheid.nl/documenten/14ec9eb5-aa3f-4ee1-acc9-7c3d1fb4ae31/file>: Deze organisatie heeft als doel het (doen) bouwen en (doen) exploiteren van kerncentrales en kernreactoren in Nederland, alsmede de voorbereiding daarvan, onder meer te n bate van het publieke belang van de energievoorziening in Nederland

³ Publicatie Kamerbrieven 19 juni 2026 https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2026Z13960&did=2026D31306

Terneuzen over als potentiële locatie, waarbij de locaties in Borsele en Vlissingen niet meer in aanmerking komen vanwege een stapeling van technische en ruimtelijke complexiteit. Indien voor de locatie Terneuzen gekozen wordt, vraagt de netinpassing daarnaast nog het nemen van ingrijpende maatregelen. Ook de locatie Eemshaven blijft als potentiële locatie in beeld, waarbij de Groningse mede-overheden hebben (her)bevestigd zich uit te spreken tegen de komst van kerncentrales.

Tijdens het commissiedebat kernenergie van 2 juli 2026 bleek opnieuw dat politieke partijen verdeeld zijn over de mogelijke komst van kerncentrales naar Groningen. Daarnaast leven er nog vragen over de nettechnische inpassing van nieuwe kerncentrales in Terneuzen en hoe conventionele kerncentrales passen binnen de routekaart naar 7 GW kernenergie naast SMR's. Ook vroegen Kamerleden aandacht voor de wijze waarop het ministerie omgaat met de afgevallene Zeeuwse locaties in Borsele en Vlissingen bij het vervolgproces.

Ik heb veel waardering voor de wijze waarop de gemeenten Borsele en in een latere fase ook Vlissingen en Terneuzen in samenwerking met Sluis zich met grote betrokkenheid hebben ingezet om een proces in te richten waarbij de bevolking betrokken is en wat heeft geleid tot een aanscherping op de Borselse voorwaarden, de Vlissingse bouwstenen en de Voorwaarden Adviesgroep voor het Rijk-Regiopakket Sluis-Terneuzen. Een mooi voorbeeld hoe gemeentebesturen in Nederland door het betrekken van hun inwoners betrokkenheid kunnen creëren voor complexe, ruimtelijke vraagstukken. Dat vergt moed en uithoudingsvermogen.

De wijze waarop Borsele met de Borsele 100 haar voorwaarden heeft geformuleerd, heeft als basis gediend voor de latere voorwaardenpakketten. Hiermee was Borsele richtinggevend in zowel inhoud als aanpak. Vanuit onder andere het perspectief van Zeeland 2050, de bedrijfsduurverlenging van de huidige kerncentrale en andere energieprojecten blijven de gemeenten Borsele en Vlissingen betrokken bij het mogelijk maken van de energietransitie. Om deze reden zal ik met hen in gesprek blijven wat deze recente ontwikkelingen betekenen voor hun positie binnen het Rijk-Regiopakket.

In de Kamerbrief streeft het kabinet ernaar om voor het einde van 2026 richting te geven over de voorkeurslocatie, hetgeen geformaliseerd wordt in een voorlopige locatiekeuze in de eerste helft van 2027. Aangezien de planning van het Rijk-Regiopakket en de planning van de voorlopige locatiekeuze parallel lopen, zal een eventuele vertraging van de locatiekeuze leiden tot een vertraging van het voorlopig Rijk-Regiopakket. Niettemin blijven we vanuit het kernteam de noodzakelijke voorbereidingen treffen, zodat bij een voorlopige locatiekeuze een gedragen voorlopig Rijk-Regiopakket ligt.

Proces en inhoud Rijk-Regiopakket

Naast de mogelijke komst van kerncentrales brengen de bedrijfsduurverlenging van de huidige kerncentrale in Borssele, het Programma Verbindingen Aanlandingen Wind op Zee (pVAWOZ) en de aanleg 380 kV-verbinding Zeeuws-Vlaanderen aanvullende dynamiek met zich mee. Door de verschuiving van de tijdslijnen voor de voorlopige locatiekeuze nieuwbouw kerncentrales en het voorlopig Rijk-Regiopakket wijzigt de volgorde van de besluitvorming van deze Rijksenergieprojecten. Dit maakt het noodzakelijk om opnieuw te bezien welke afspraken in het kader van het Rijk-Regiopakket op welk moment en ten aanzien van welke projecten met het Rijk worden gemaakt.

Aangezien binnen het Sloegebied ook zonder de komst van kerncentrales sprake is van een stapeling van grote (toekomstige) energieprojecten met impact op de leefomgeving, is het wenselijk dat het Rijk concrete afspraken maakt met de gemeenten en daarbij een heldere afbakening aanbrengt tussen afspraken die onderdeel uitmaken van het Rijk-Regiopakket en afspraken die daarbuiten vallen.

Daarnaast is de schets van de strategische agenda⁴ van Zeeland 2050 gedeeld en is het regioplan⁵ van Nationaal Programma Vitale Regio Zeeuws Vlaanderen vastgesteld. Beide trajecten hebben raakvlakken met de inhoud en uitwerking van het Rijk-Regiopakket. Aangezien de plannen concreter worden, zal er een intensievere samenwerking worden opgezet om oog te houden voor de ontwikkelingen en raakvlakken tussen de trajecten.

Tegelijkertijd blijft de interdepartementale afstemming aan rijkszijde een aandachtspunt in de uitwerking van het Rijk-Regiopakket. Dit heeft invloed op de voortgang en samenhang van de verdere uitwerking. Het is echter wenselijk voor de effectiviteit van de totstandkoming van het Rijk-Regiopakket dat het ministerie van EZK in afstemming met NEO NL voorafgaand aan de bekendmaking van de voorlopige locatiekeuze kaders en uitgangspunten meegeeft voor het Rijk-Regiopakket op de relevante thema's. Ik ben daarom ook voornemens om met hen dit gesprek voort te zetten.

Door de recente ontwikkelingen binnen het kernenergiedossier, de ontstane dynamiek en de uiteenlopende verwachtingen ten aanzien van het Rijk-Regiopakket blijven er tempoverschillen bestaan tussen de betrokken kernteampartijen. Ik adviseer daarom dat zowel Rijk als regio voldoende tijd investeren om in gesprek te blijven met de omgeving en parallel met het kernteam de vervolgstappen te bepalen richting het voorlopig Rijk-Regiopakket. Blijf daarom zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau aandacht houden om een (eenduidig) Zeeuws beeld te formuleren met gedeelde zorgen en kansen. Blijf ook openstaan voor elkaars ambities en perspectieven.

Zoals benoemd in mijn derde adviesbrief⁶, heeft het kernteam de afgelopen periode gewerkt aan niet-locatiegebonden voorinvesteringsmaatregelen die voorafgaand aan de bouw van kerncentrales kunnen worden getroffen en die te allen tijde een positieve bijdrage leveren aan de regio. De reeds opgestelde maatregelen worden, gelet op de huidige ontwikkelingen, opnieuw geijkt. Ook worden er stappen gezet op het gebied van onderwijs om de nodige voorinvesteringen te maken. Zo heeft het ministerie van EZK onder andere de regio Zeeland/West-Brabant aangesteld als een van de nucleaire kennishubs van Nederland.⁷ Het is zaak dat de betrokken overheden samen met de kennisinstellingen verder werken aan het inrichten van deze nucleaire kennishub om de reeds gemaakte voorinvesteringen tot uitvoering te brengen.

Nu de locatie Terneuzen als enige locatie in Zeeland overblijft, wordt het speelveld voor het Rijk-Regiopakket overzichtelijker, de inhoud wordt daarentegen complexer. Dit leidt ertoe dat er een grotere focus op Zeeuws-Vlaanderen zal komen te liggen. De gemeente Terneuzen heeft de wens uitgesproken dat de focus voor de uitvoering van het Rijk-Regiopakket geborgd wordt in een langjarig integraal gebiedsprogramma, gericht op structurele (sociaal-)economische ontwikkeling. Hierbij zullen de afspraken gericht zijn op gebieden waar de meeste lasten worden ervaren, waarbij de lusten proportioneel en in balans moeten zijn. Een goede afstemming met medeoverheden, in het bijzonder de Zeeuws-Vlaamse gemeenten en Vlaanderen, is essentieel. De voorinvesteringsmaatregelen en aanvullende afspraken maken onderdeel uit van het voorlopige Rijk-Regiopakket.

Aanvullend heeft het kernteam het gesprek met voormalig Rijksbouwmeester Floris Alkemade voortgezet om nader richting te geven aan het Rijk-Regiopakket om daarmee te zorgen dat Zeeland zich kan positioneren als koploper binnen de energie- en grondstoffentransitie met als doel een CO2-neutrale leefomgeving in 2050. Daar staat tegenover dat deze ontwikkeling alleen kan plaatsvinden als deze

⁴ Schets strategische agenda Zeeland 2050: <https://zeeland2050.nl/schets-strategische-agenda-2050-openbaar>

⁵ Regioplan NPVR: <https://www.gemeentesluis.nl/app/uploads/2026/06/Regioplan-Zeeuws-Vlaanderen-Nationaal-Programma-Vitale-Regios.pdf>

⁶ Derde adviesbrief gebiedsverbinder <https://www.overkernenergie.nl/actueel/nieuws/2026/01/22/derde-adviesbrief-gebiedsverbinder-tussenbalans-Rijk-Regiopakket-zeeland>

⁷ Persbericht nucleair kennishub <https://www.overkernenergie.nl/actueel/nieuws/2026/06/17/twee-nucleaire-kennishubs-van-start-om-kennis-innovatie-en-talent-voor-de-energietransitie-te-versterken>

gepaard kan gaan met een evenwichtige en volwaardige groei met het behoud van de Zeeuwse identiteit, het versterken van leefbaarheid en een langdurige betrokkenheid van het Rijk. Daarnaast bieden deze Rijksenergieprojecten de kans om in Zeeland te pionieren om dergelijke grootschalige, complexe opgaven te kunnen realiseren, waarbij Zeeland als voorbeeldregio voor rijk-regiosamenwerkingen in Nederland kan dienen.

Governance en besluitvorming Rijk-Regiopakket

In mijn derde adviesbrief heb ik aangegeven dat er stapsgewijs wordt gewerkt naar een passende governancestructuur en besluitvorming voor het Rijk-Regiopakket. De gewijzigde situatie, zoals hiervoor beschreven, vraagt echter om een herziening van de governancestructuur. Daarbij overweeg ik een prominentere rol voor de gemeente(n) waar de ruimtelijke en maatschappelijke impact van de bouwactiviteiten het grootst zal zijn.

De huidige ontwikkelingen leiden tot een sterkere focus op Zeeuws-Vlaanderen, met name op Terneuzen. Een ontwikkeling van nationaal belang van deze omvang vraagt veel van de regio. Ik wil benadrukken dat draagvlak niet als iets vanzelfsprekends gezien kan worden. Om zowel organisatorische voorbereidingen te treffen als de omgeving goed mee te nemen in de ontwikkelingen, zal Terneuzen voldoende geëquipeerd moeten worden. Dit vraagt om extra inzet van het Rijk en een ondersteunende, faciliterende rol van de provincie Zeeland richting Terneuzen. Ook zullen de gemeenten Sluis en Hulst voldoende betrokken moeten worden.

Voor effecten die breder in de regio plaats zullen vinden, zoals bijvoorbeeld huisvesting en onderwijs, zullen nadere afspraken worden gemaakt met de overige Zeeuwse (buur)gemeenten. De uitwerking hiervan wordt de komende periode binnen het kernteam besproken. Daarnaast blijf ik in gesprek met de betrokken partijen in de regio om hen te informeren over de ontwikkelingen.

Verder hebben Nederland en België op 13 mei 2026 een MoU⁸ getekend om de samenwerking te intensiveren op het gebied van kernenergie. Gezien de sterkere focus op Zeeuws-Vlaanderen, is het van belang dat de afstemming en bijbehorende coördinatie met België en specifiek Vlaanderen zichtbaar wordt geïntensiveerd. Hierbij is het van toegevoegde waarde dat er aan beide kanten van de landsgrens een meer gebiedsgerichte benadering wordt toegepast, zodat ruimtelijke en energetische keuzes beter op elkaar aansluiten.

Informeren bestuurders, raden en staten

De afgelopen periode heb ik regelmatig contact gehad met de bestuurders van Zeeland. Daarbij heb ik kennisgemaakt met alle Zeeuwse colleges van burgemeester en wethouders. De gemeenten hebben aandacht gevraagd voor hun betrokkenheid bij het proces en de verhouding tussen Zeeland 2050, Nationaal Programma Vitale Regio Zeeuws-Vlaanderen en het Rijk-Regiopakket. Daarnaast hebben zij diverse inhoudelijke aandachtspunten meegegeven, op het gebied van onder andere woningbouw, bereikbaarheid en infrastructuur, stikstofruimte en natuurkwaliteit, impact op toerisme, visuele effecten van aanvullende hoogspanningsinfrastructuur en koeltorens, zoetwatervoorziening, onderwijs, veiligheid en zorgvoorzieningen. Deze aandachtspunten worden zorgvuldig meegenomen in de verdere uitwerking van het Rijk-Regiopakket.

⁸ Memorandum of Understanding <https://www.overkemenergie.nl/documenten/2026/05/28/20260512-mou-benl-nucleaire-samenwerking-definitief>

Ook zal ik in september een informatiebijeenkomst organiseren voor de raadsleden van gemeenten Terneuzen, Borsele, Vlissingen, Sluis, Hulst en statenleden van de provincie Zeeland. Op deze manier kunnen ook de nieuwe direct betrokken raads- en statenleden geïnformeerd worden over de laatste stand van zaken.

3. Advies

- Maak in samenwerking tussen Rijk en regio expliciet inzichtelijk welke afspraken op welk moment worden gemaakt en op welke Rijksenergieprojecten deze betrekking hebben, en zorg daarbij voor een heldere afbakening tussen afspraken die onderdeel uitmaken van het Rijk-Regiopakket en afspraken die daarbuiten vallen.
- Zorg als Rijk en provincie Zeeland dat de gemeente Terneuzen voldoende geëquipeerd is om zich voor te bereiden op de potentiële komst van de kerncentrales. Van belang is dat er ambtelijk voldoende kaders en mandaat beschikbaar zijn om het Rijk-Regiopakket verder uit te werken. Ook hebben Terneuzen en de provincie Zeeland de taak om de gemeenten Sluis en Hulst zo goed als mogelijk te betrekken.
- Het ministerie van EZK dient in afstemming met NEO NL in een vroeg stadium kaders en uitgangspunten aan te reiken voor de relevante thema's, zodat de verdere uitwerking van het Rijk-Regiopakket effectief kan plaatsvinden.
- Alle partijen dienen zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau aandacht te houden om een (eenduidig) Zeeuws beeld te formuleren met gedeelde zorgen en kansen. Ik geef in overweging om daarbij tegelijkertijd een open houding aan te nemen voor de ambities, perspectieven en wensen van de andere partijen in de regio.
- Werk vanuit het Rijk, provincie en Zeeuws-Vlaamse gemeenten aan een nauwere afstemming, samenwerking tussen Nederland en België, in het bijzonder met Vlaanderen ten behoeve van een meer gebiedsgerichte benadering van de grensregio Zeeuws-Vlaanderen met Vlaanderen, zodat ruimtelijke en energetische keuzes beter op elkaar aansluiten.

4. Afsluiting

Met deze vierde adviesbrief hoop ik bij te dragen aan een goede opvolging van de eerder uitgebrachte adviezen en een soepele voortgang van het verdere proces. Ik dank alle partijen voor hun grote betrokkenheid en inzet om dit proces tot een uitkomst te laten leiden die kan rekenen op breed draagvlak.

Met vriendelijke groet,

Raymond Knops
Gebiedsverbinder Rijk-Regiopakket Zeeland